

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1973/35

Karar Sayısı:1975/25

Karar Günü:11, 12, 13, 14 ve 25 Şubat 1975

Resmi Gazete tarih/sayı:3.12.1975/15431

İptal davasını açan: İstanbul Üniversitesi.

İptal davasının konusu: 7/7/1973 günlü 14587 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun son fıkrasını, 10. maddesinin birinci fıkrasını, 22. maddesinin birinci fıkrasını, 29. maddesinin (ç) bendini ikinci tümcesini, 46. maddesinin son fıkrasını, 70. maddesinin (a) bendini, Geçici 1. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce 7307 sayılı kanun uyarınca Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kazanılmış Asosye Profesörlük (Doçentlik) ve Profesörlük unvanları, bu kanuna göre verilecek üniversite doçentliği ve üniversite Profesörlüğü unvanlarıyla eşdeğerlidir." tümcesini Anayasanın çeşitli hükümlerine aykırı bulan İstanbul Üniversitesi, Anayasanın 149. maddesi uyarınca İptal davası açmış ve yukarıda sözü edilen kanun hükümlerinin iptalini istemiştir.

II. YASA METİNLERİ:

1 - 20/6/1973 günlü ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun iptali istenen kimi hükümlerine ilişkin maddeleri şunlardır:

Madde 8 - Üniversite Deneteme kurulu, Devletin gözetimi ve denetimi görevini yerine getirmek üzere:

a) Üniversitelerin veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerin organlarından veya bu kurumlarda görevli kişilerden, gerekli gördüğü hallerde, yazılı veya sözlü bilgi istemek;

b) Üniversite veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerde görevli kişilerin disiplin veya ceza kovuşturması açılmasını gerektiren fiilleri için kovuşturma açılmasını yetkili makamlardan istemek; bu konuda yetkili organlarca alınan disiplin kararlarına karşı üniversitelerarası kurula itirazda bulunmak; onbeş gün içinde gerekli kovuşturmaya bağlanmadığı veya aksine bir karar alınmadıkça başlanan kovuşturma en geç üç ay içinde sonuçlandırılmadığı takdirde, doğrudan doğruya üniversite öğretim üyelerinden soruşturmacı tayin ederek sonucu, gereği yapılmak üzere yetkili organa iletmek

c) Üniversitelerin veya üniversiteye bağlı kurum veya kuruluşların veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerin idaresine el konulmasını gerektiren hallerde Bakanlar Kurulunu haberdar etmek;

ç) Üniversitelerin işleyişi konusunda her yıl Başbakanlığa rapor vermek;

Görev ve yetkilerine sahiptir.

Millî Eğitim Bakanı, gecikmesinde sakınca gördüğü hallerde, en geç bir hafta içinde denetleme kurulunun tasvip ve takdirine sunmak üzere, kurul adına yukarıda yazılı görevleri yapmaya ve yetkileri kullanmaya mezdur.

Kuruluş ve işleyişi:

Madde 10 - Üniversitelerarası kurul, bütün üniversitelerin rektörleri ile en yetkili organının üç yıl için seçeceği ikişer profesörden kurulur.

Bu kurulda üye üniversite rektörleri, her yıl Haziran ayının son haftasında bir arada yapacakları toplantıda, Üniversitelerarası Kurula aralarından, bir başkan, bir başkanvekili seçerler. Aynı şahıslar, aradan üç yıl geçmeden Üniversitelerarası Kurul Başkan ve Başkanvekilliğine tekrar seçilemezler.

Kurul toplantıları, rektörlerce aksi kararlaştırılmadıkça Başkanın bağlı olduğu üniversitenin bulunduğu şehirde yapılır.

Kurul raportörlüğünü oya katılmaksızın Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreteri yapar. Genel Sekreter kurul tarafından tayin edilir. Genel Sekretere bağlı sekreterlik bürosunun merkezi Ankara'dadır.

Raportör, kurulun tutanak ve kararlarını saklar, bunların birer örneğini üniversitelere ve fakültelere gönderir.

Üniversitelerarası Kurul, Başkanın çağrısı üzerine toplanır. Gerekli hallerde Millî Eğitim veya her üniversite rektörü, Kurulun toplantıya çağrılmasını Başkandan isteyebilir.

Üniversitelerarası Kurul kararlarının birer örneği Millî Eğitim Bakanlığına gönderilir. Millî Eğitim Bakanı alınan kararların yeniden incelenmesini, gerekçe göstererek, 15 gün içinde isteyebilir. Üniversitelerarası Kurul bir ay içinde aynı konu üzerinde alacağı kararı Bakanlığa bildirir. Bu kararın toplantıya katılan üye mevcudunun salt çoğunluğu ile alınması gereklidir. Bu karar, ilgililerin yetkili yargı mercilerine baş vurmak hususundaki hakları saklı kalmak üzere, kesindir.

Doçentlerin tayini:

Madde 22 - Doçentlik unvanı kazandıktan sonra üniversitelerde çalışmak isteyenler, yüksek öğretim kurulunun göstereceği bir veya birden fazla üniversite veya bağımsız fakültenin açık doçentlik kadrolarına, tüzüğüne göre seçilerek tayin edilir.

Tayin işlemi, Türk vatandaşı olma şartı yanında Devlet memurlarında aranan şartlar bulunmak kaydı ile fakülte kurulunun teklifi ve senatonun kararı üzerine rektör tarafından yapılır.

Gösterilen kadrolara müracaat etmeyen veya tayin edildikleri halde göreve başlamayanlarla açık kadro olduğu halde seçilmeyen doçentler, istifa etmiş sayılırlar. Kendilerine açık kadro gösterilmeyen üniversite doçentleri kendi asistanlık kadrolarında öğretim ve araştırma görevine devam edebilir.

Asistanların tayininde aranacak şartlar:

Madde 29 - Asistanlığa tayin edilebilmek için Devlet hizmetine girmede aranan genel şartlardan başka aşağıdaki şartlar gereklidir:

- a) Görev alacağı bilim dalında doktora veya tıpta uzmanlık diploması almış olmak,
- b) Fakülte kurulunca gösterilecek iki misli aday arasından senatoca seçilecek üç kişilik bir jüri tarafından yapılacak bilimsel sınavda başarı göstermek,
- c) Görev alacağı bölüm veya kürsünün gerektirdiği yönetmelikle saptanmış şartları haiz olmak,

Bölüm ve kürsü başkanları (b) bendinde sözü geçen jürinin tabi üyesidirler.

ç) Öğrenciliğinde 64 üncü maddenin l inci paragrafında bildirilen sebeplerle disiplin cezası almamış olmak.

İnsan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak; nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak için her ne suretle olursa olsun gösteri veya propaganda yapmamış veya anarşik hareketlere katılmamış olduğu hususunda üniversite yönetim kurulunca karar verilmiş olmak,

d) Yabancı uyruklu asistanlar yukarıda belirtilen şartları haiz olmak şartıyla ve kendilerine bir burs temin edildiği ilgili üniversite yönetim kurulunca tesbit edildiği takdirde asistanlığa alınabilirler.

e) Bazı teknik branşlarda ve sanat dallarında istihdam edilecek asistanlar (a) fıkrasındaki şartların aranıp aranmayacağına üniversitelerarası kurul karar verir.

Öğretim üyesi yardımı:

Madde 46 - Yeni üniversite ve fakültelerin çeşitli bilim dallarındaki öğretim üyesi ihtiyacı, Üniversitelerarası Kurulun her yılın Nisan ayı toplantısında ileriki yıl için tesbit edilir.

İhtiyaç duyulan öğretim üyelerinin bilim dalı ve adet itibariyle İstanbul, Ankara ve izmir'de kurulu üniversitelerden veya gelişmiş diğer üniversitelerden hangi oranda karşılanacağı da kararda belirtilir. Bu kararlar uyarınca üniversitelerden sağlanacak öğretim üyeleri, ilgili fakülte kurulunun görüşü alınarak aşağıdaki esaslara göre, iki sömestr için senatoca seçilir. Şu kadar ki, yılda bir yarı yıl okutulan dersler için görevlendirme ayrı yıllarda olmak üzere birer sömestredir.

Bir öğretim üyesinin görevlendirilebilmesi için bağlı bulunduğu fakülte söz konusu bilim dalında birden çok öğretim üyesinin bulunması ve geri kalan öğretim üyelerine düşecek ders, seminer ve uygulamalı çalışma yükünün her öğretim üyesi için haftada Üniversitelerarası Kurulca tesbit edilecek saati aşmaması şarttır.

Görevlendirme, öğretim üyelerinden meslekteki kıdemi 25 yıldan az olanlar arasından, rektör ve dekanlar hariç, kur'a ile yapılır. Bir öğretim üyesinin arzusu tercih sebebidir.

Yukarıda belirtilen tarzda yeni kurulan üniversite ve fakültelerde görev ifa etmiş öğretim üyeleri aradan yedi yıl geçmedikçe ve sıra tamamlanmış olmadıkça arzusu dışında yeniden görevlendirilemez.

Üniversite öğretim üyelerinden herhangi birini, muvafakati alınmak şartıyla ilgili fakülte kurullarının teklif ve kararlarıyla başka üniversitelerin veya fakültelerin öğretim ve yönetim hizmetlerinde üç yılı aşmamak üzere kendi kadrolariyle naklen görevlendirmeye üniversite senatoları yetkilidir. Bu şekilde görevlendirme, yeni kurulacak üniversiteler için ikinci fıkrada öngörülen ihtiyacı karşılamak üzere yapıldığı takdirde, görevlendirilenler aradan 12 yıl geçmedikçe istekleri dışında yeniden görevlendirilemezler.

Mahrumiyet bölgelerinde öğretim yapan yerleşik kadrolu öğretim üyeleri de, istekleri halinde, aynı şartlar içerisinde gelişmiş üniversitelerde çalışmak üzere rotasyona tabi tutulur.

Yeni üniversite veya fakültelere öğretim görevlisi tayini veya 40 ıncı madde uyarınca dersle görevlendirme imkânları saklıdır.

Hükümetin teklifi ve Senatonun kararı ile ihtiyaç duyulan hallerde üniversite öğretim üyeleri her türlü hakları saklı kalmak ve üniversitedeki özlük haklarından da faydalanmak kaydıyla, Devlet Planlama Teşkilâtı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu ve benzeri kuruluşlarda veya bakanlıklarda geçici süre ile görevlendirilebilirler.

Elkoyma halinde Bakanlar Kurulunun yetkileri:

Madde 70 - Elkoyma halinde Bakanlar Kurulu:

a) Üniversite ve bağlı kurum organlarından veya üniversiteye bağlı olmayan fakültelerde görevli bulunanların tümünün veya bir kısmının yönetim görevlerine son vermek; yönetim görevlerine son verilenlerin yerine yenilerini seçmek;

b) Elkoymayı gerektiren durumun doğmasına sebep olanların tesbiti, bunlar ve failleri hakkında gerekli disiplin ve ceza kovuşturmasını yaptırmak,

c) Üniversitede ve bağlı kuruluşlarında görevli kişilerden gerekli görülenleri, kovuşturma sonuçlanıncaya kadar veya kovuşturma sonucunun gerekli kılındığı hallerde kesin sonuç alınmaya kadar görevlerinden uzaklaştırmak;

ç) Elkoyma süresince, üniversiteyi veya bağlı kuruluşlarını veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakülteleri kısmen veya tamamen geçici veya sürekli olarak kapatmak veya açmak;

d) Elkoymayı gerektiren durum ve olaylar dolayısıyla gerekli görülen öğrencileri üniversiteye veya üniversiteye bağlı kuruluşlara veya üniversiteye bağlı olmayan fakültelere devamdan geçici olarak men etmek veya men'i kaldırmak; Yetkilerine sahiptir.

Elkoyma halinin kaldırılmasından sonra, kesin bir yargı kararı almadıkça Bakanlar Kurulunun (b) ve (c) bentlerine göre almış bulunduğu kararlar yürürlükte kalır.

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce çeşitli kanunlarla kazanılmış akademik unvanlar saklıdır.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce asistan kadrosunda eylemsiz doçent olarak görev ifa edenler bu Kanunun 22. maddesi hükümlerine, doçent kadrosundaki kadrosuz profesörler de bu Kanunun 24. maddesi hükümlerine tâbi olur.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 7307 sayılı Kanun uyarınca Orta Doğu Teknik Üniversitesinde kazanılmış Asosye Profesörlük (Doçentlik) ve profesörlük unvanları, bu Kanuna göre verilecek üniversite doçentliği ve üniversite profesörlüğü unvanlarıyla eşdeğerlidir. Ancak bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de üniversite doçentliği ve üniversite profesörlüğü unvanları bu Kanunda öngörülen esaslara uygun olarak kazanılır.

2 - Dayanılan Anayasa Hükümleri:

Davacı İstanbul Üniversitesinin 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun iptalini istediği madde ve hükümleri bakımından dayandığı Anayasa Kuralları şöyledir:

Madde 12 - Herkes, dil, ırk, cinsiyet, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 120 - Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Üniversite özerkliği, bu maddede belirtilen hükümler içinde uygulanır ve bu özerklik, üniversite binalarında ve eklerinde suçların ve suçluların kovuşturulmasına engel olmaz.

Üniversiteler, Devletin gözetimi ve denetimi altında, kendileri tarafından seçilen organları eliyle yönetilir. Özel kanuna göre kurulan Devlet üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılamazlar. Son fıkra hükümleri saklıdır.

Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri ve üniversite organlarının sorumluluğu öğrenim ve öğretim hürriyetlerini engelleyici eylemleri önleme tedbirleri, üniversiteler arasında ihtiyaca göre Öğretim üyeleri ve yardımcılarının görevlendirilmesinin sağlanması, öğrenim ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine ve kalkınma planı ilkelerine göre yürütülmesi esasları kanunla düzenlenir.

Üniversitelerin bütçeleri, genel ve katma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Üniversitelerle onlara bağlı fakülte, kurum ve kuruluşlarda öğrenim ve öğretim hürriyetlerinin tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin üniversite organlarıncı giderilmemesi halinde Bakanlar Kurulu ile ilgili üniversitelerin veya bu üniversiteye bağlı fakülte, kurum ve kuruluşların idaresine el koyar ve bu kararını hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının onamasına sunar. Hangi hallerin el koymayı gerektireceği, el koyma kararının ilân ve uygulanma usulleri ile süresi ve devamınca Bakanlar Kurulunun yetkilerinin nitelik ve kapsamı kanunla düzenlenir.

III. İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca 22/10/1973 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Sait Koçak, Kemal Berkem, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kani Vrana, Lütfi Ömerbaş, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmaları ile yapılan ilk inceleme toplantısında aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur.

1 - 22/4/1962 günlü 44 sayılı Kanunun 26. maddesinde "davanın açıldığı tarihte dilekçede imzası bulunanlar, ayrıca, yetkilerini belirten belgeleri ve kurum, kurul ve siyasî partiler, siyasî parti gruplarının kendilerine yetki verilmesine dair kararlarının tasdikli örneklerini, dilekçe ile birlikte Genel Sekreterliğe vermek zorundadırlar" denilmektedir. İstanbul Üniversitesi Senatosu 18/9/1973 ve 24/9/1973 günlerinde yaptığı iki oturumda aldığı 85 ve 86 sayılı kararlarda, 1750 sayılı Kanunun hangi maddeleri için dava açılması gerektiği ve bu konudaki oylama sonuçları belirtilmiştir. Senatonun üye tam sayısı 37 olduğu açıklanmış ve ilgili maddeler hakkında Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi için salt çoğunluk sağlanmıştır. Bu yönleri saptayan belgelerin örnekleri (İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü) mühürle mühürlenerek Rektör tarafından onanmıştır. Bu durumda 44 sayılı Kanunun 26. maddesinde sözü edilen yetki belgesinin varlığından kuşku duyulamaz. Dosyada bu bakımdan bir eksiklik bulunmamaktadır.

Kemal Berkem, Şahap Arıç, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu Senatonun yetkilendirme kararının, bu karara katılanların adlarını da kapsayan onanlı örneğinin gönderilmesi gerektiğini ve bunun bir eksiklik sayılması zorunlu olduğunu belirterek yukarıda saptanan görüşe katılmamışlardır.

2 - Dava dilekçesi İstanbul Üniversitesi Rektörü Nazım Terzioğlu tarafından imzalanmıştır. 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin (3) sayılı bendi uyarınca Üniversite Rektörleri Üniversiteyi temsilen dava açabilirler.

Senato yetki kararında Nazım Terzioğlu'nun Rektör olarak gösterilmesi karşısında artık bu kişinin Rektörlüğe seçim belgesinin getirilmesi gereğini ileri sürmek ve bunu bir eksiklik kabul etmek doğru olmayacaktır.

Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamıştır.

IV - ESASIN İNCELENMESİ:

Davanın esasını incelemek üzere Muhittin Taylan, Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla toplanan Anayasa Mahkemesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğünün 12/11/1974 günlü 204-4 sayılı dilekçe ve eklerini incelemiştir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi bu başvurusunda, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesinin açtıkları iptal davalarının kendi varlığına dokunan konularında sözlü açıklama isteğinde bulunmuştur. Yapılan görüşme ve tartışma sonunda konunun gereği gibi, aydınlanmasında yarar sağlayacağı düşüncesiyle sözü geçen üniversitenin sözlü açıklamanın dinlenmesine karar verilmiştir.

Muhittin Taylan, Kani Vrana, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Şevket Müftügil, Ahmet H. Boyacıoğlu bu sonuca katılmamışlardır. Ahmet H. Boyacıoğlu ayrıca Orta Doğu Teknik Üniversitesi hakkında, 1750 sayılı kanunda yer alan ve iptal davasına konu yapılan kimi hükümler dışında kalan dava bölümünün bu toplantıda incelenmesi yolundaki karşı görüşünü belirtmiştir.

22/4/1962 günlü 44 sayılı Kanunun 29. maddesi uyarınca, sözlü açıklamasının dinlenmesi için Orta Doğu Teknik Üniversitesine usulünce çağrı kâğıdı gönderilmiş ve 30/1/1975 gününde yapılan toplantıda Rektör Prof. Tarık Somer ile Üniversitenin vekili Av. Rahmi Magat dinlenmişlerdir.

İşin esasına ilişkin rapor, dava dilekçesi, sözlü açıklama tutanağı, iptali istenen yasa hükümleri, Anayasaya aykırılık iddiasına dayanıklık eden Anayasa kuralları, bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1 - 8. Madde yönünden:

Bu maddeye ilişkin Anayasaya aykırılık iddiası son fıkraya yöneltilmiştir. Son fıkra ise 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla iptal edilmiştir. Bu durumda aynı hüküm hakkında yeniden karar vermeye yer yoktur.

2 - 10. Madde yönünden:

Bu maddeye ilişkin Anayasaya aykırılık iddiası birinci fıkraya yöneltilmiştir. Aynı itiraz Ankara Üniversitesinin, açtığı davada da ileri sürülmüş, fakat 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37,

Karar: 1975/22 sayılı kararla reddedilmiştir. Red nedenleri sözü edilen kararda belirtildiğinden burada yinelenmesine yer yoktur. Gösterilen gerekçe ile iptal isteğinin reddi gerekmektedir.

3 - 22. Madde yönünden:

Anayasaya aykırılık iddiası, bu maddenin Yüksek Öğretim Kurulu ile ilgili hükmüne yöneltmiştir. Oysa maddenin birinci fıkrasındaki "Yüksek Öğretim Kurulunun göstereceği" deyiminin iptaline 25/2/1975 günlü Esas: 1973/37, Karar: 1975/72 sayı ile karar verilmiştir. Bu durumda iptal isteği hakkında yeniden karar verilmesine yer görülmemiştir.

4 - 29. Madde yönünden:

Anayasaya aykırılık iddiası, bu maddenin (ç) bendine yöneltmiştir. Bu bent ise 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararla iptal edilmiştir. Bu durumda iptal isteği hakkında yeniden karar verilmesine yer yoktur.

5 - 46. Madde yönünden:

Anayasaya aykırılık iddiası bu maddenin son fıkrasına yöneltmiştir. Son fıkra: "Hükümetin teklifi ve Senatonun kararı ile ihtiyaç duyulan hallerde, üniversite öğretim üyeleri her türlü hakları saklı kalmak ve üniversitedeki özlük hakkından da faydalanmak kaydıyla, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu ve benzeri kuruluşlarda veya Bakanlıklarda geçici süre ile görevlendirilebilirler" denilmektedir. Hüküm geçici süreli bir görevlendirmeyi öngörmektedir. Öğretim üyesi çalıştığı bilim dalından temelli uzaklaştırılmış değildir. Bundan başka görevlendirileceği yerin öğretini üyesinin uzman olduğu alanın dışında, bir yönetim veya bilimsel çalışma yeri olabileceği düşünülemez. Çünkü karar verecek merci Üniversite Senatosudur. Öğretim üyesinin uzman olduğu alanda kendisine duyulan gereksinme hükümetçe üniversiteye bildirilecek ve önerilen işin niteliği, süresi, Üniversitenin iç çalışma düzeninin elverişli olup olmadığı incelenerek görevlendirme yönüne gidilip gidilmeyeceği Senatoca takdir edilecektir. Bu konuda ilgili öğretim üyesinden teklifi uygun görüp görmediği sorulabilir. Geçici süre ile görevlendirileceği kurumun, teklif sahibi hükümetin ve özellikle Üniversite Senatosunun mutlaka iyi niyetten uzak bir tutum ve davranış içinde bulunduğunu peşinen kabul etmeye olanak yoktur. Nihayet yasal ve bilimsel koşulların gerektirdiği sınırlar dışında bir görevlendirme olması halinde, her yönetim işleminde olduğu gibi bu işleminde yargısal denetime tabi olacağı doğaldır. Öğretim üyesinin akademik hakları saklı kalacaktır. Üniversitedeki özlük haklarından yararlandırılması sürdürülecek, kendi kamusal statüsünde ve malî haklarında hiç bir zararlı durumla karşılaşmayacaktır. Açıklanan bu koşullar altında 46. maddenin son fıkrasında yer alan kuralın, Anayasa'nın 120. maddesindeki ilkelere aykırı olduğu ileri sürülmez, İptal isteğinin bu nedenlerle reddi gerekmektedir.

6 - 70. Madde yönünden:

a - Bakanlar Kurulunun üniversite yönetimine elkoyma hallerini ve bu konudaki işlemleri düzenleyen 69. maddenin-25/2/1975, günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 ve 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/38, Karar: 1975/23 sayılı kararlarla iptal edilmiş olması karşısında, elkoyma halinde Bakanlar Kurulunun yetkilerini düzenleyen 70. maddenin uygulama yeri kalmadığı ve bu nedenle maddenin tümünün 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 28/2. maddesi uyarınca iptal gerekip gerekmiyeceği üzerinde tartışmalar yapılmış, fakat böyle bir iptal hükmü verilmesine yer olmayacağı sonucuna varılmıştır. Bu konudaki ayrıntılı gerekçe 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda açıklanmış olduğundan burada yinelenmesine gerek görülmemiştir. Aynı nedenlerle bu davadaki istem reddolunmalıdır.

Bu görüşe Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ziya Önel, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi ve Ahmet H. Boyacıoğlu katılmamışlardır.

b - Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan üniversite yönetiminde bulunanların tümünün veya bir kısmının yönetim görevlerine son vermeye ilişkin iptal istemi reddedilmelidir. Bu konudaki ayrıntılı gerekçe 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda belirtilmiş olduğundan burada yinelenmesine yer yoktur.

c - Birinci fıkranın (a) bendinde yer alan "yönetim görevlerine son verilenlerin yerine yenilerini seçmek" biçimindeki kurala ilişkin istemin reddine karar verilmelidir. Bu konudaki ayrıntılı gerekçe, 25/2/1975 günlü Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda gösterilmiş olduğundan burada yinelenmesine gerek görülmemiştir. Aynı nedenlerle bu davadaki istem reddolunmalıdır.

Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

7 - 74. madde yönünden:

Anayasa'ya aykırılık iddiası, bu maddenin Yüksek öğretim Kurulu ile ilgili hükmüne yöneltmiştir. Oysa maddenin birinci fıkrasındaki "... ve Yüksek Öğretim Kurulunun onayı" deyiminin iptaline 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiştir. Bu durumda iptal isteği hakkında yeniden karar verilmesine gerek görülmemiştir.

8 - Geçici 1. Madde yönünden:

a - Bu maddenin birinci fıkrasına yönelen iptal isteğinin Anayasal dayanağı yoktur. Fıkra: "Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce çeşitli kanunlarla kazanılmış akademik, unvanlar saklıdır" hükmünü içermektedir. Kazanılmış hakları saklı tutan bu hüküm, hukuk devleti ilkesine, hukukun üstünlüğü temel kuralına uygundur. Anayasa ile herhangi bir çelişkisi yoktur, iptal isteğinin reddi gerekmektedir.

b - Maddenin üçüncü fıkrasında yer alan hüküm, Ankara Üniversitesinin açtığı davada da Anayasa'ya aykırılık iddiasına konu olmuş ve yapılan inceleme sonunda bu hükmün Anayasa'nın herhangi bir hükmüne aykırılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır. Bu konudaki ayrıntılı gerekçe, 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı kararda açıklanmıştır. Burada yinelenmesine yer yoktur. Sözü edilen kurala ilişkin iptal istemi aynı nedenlerle reddedilmelidir.

V - SONUÇ:

20/6/1973 günlü, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun:

1 - 8. maddesinin son fıkrasının iptaline 25/2/1975 gününde Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş olduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

2 - 10. Maddesinin birinci fıkrasına yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle,

3 - 22. maddesinin birinci fıkrasındaki "Yüksek Öğretim Kurulunun göstereceği" deyiminin iptaline 25/2/1975 gününde, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş olduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

4 - 29. Maddesinin (ç) bendinin iptaline 25/2/1975 gününde, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş bulunduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

5 - 46. Maddesinin son fıkrasına yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

6 - 70. maddesinin,

A) 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca uygulama olanağı kalmadığı nedeniyle iptaline yer olmadığına Muhittin Taylan, Kani Vrana, Ziya Önel, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoylariyle ve oyçokluğu ile,

B) Birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan, görevli bulunanların tümünün veya bir kısmının yönetim görevlerine son vermeye ilişkin kurala yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle,

C) Birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "Yönetim görevlerine son verilenlerin yerine yenilerini seçmek" biçimindeki kurala yönelen iptal isteminin reddine Muhittin Tavlan, Kani Vrana, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşı oylariyle ve oyçokluğu ile;

7 - 74. Maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ve Yüksek Öğretim Kurulunun onayı" deyiminin iptaline 25/2/1975 gününde Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 sayı ile karar verilmiş bulunduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

8 - Geçici 1. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarına yönelen iptal isteminin reddine oybirliğiyle;

11, 12, 13, 14 ve 25 Şubat 1975 günlerinde karar verildi.

Başkan
Muhittin Taylan

Başkanvekili
Kâni Vrana

Üye
Kemal Berkem

Üye
Halit ZARBUN

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Karar kesiminin I/6-A ve I/6-C bölümlerine, Sayın Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoy yazısının (B) bölümünde yer alan düşüncelere katılmak yolu ile karşıyız.

Başkan
Muhittin Taylan

Başkanvekili
Kâni Vrana

KARŞIOY YAZISI

A) İlk inceleme:

Anayasa'nın değişik 149 uncu maddesiyle 44 sayılı Yasanın 21 inci maddesinin 10 uncu bendi ve 25 inci maddesinin 3 üncü bendi hükümleri uyarınca, üniversitelerin, kanunların Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Mahkememizde iptal davası açabilmeleri için senotalarının üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar almaları gerekmektedir.

Yapılan ilk incelemede, davacı üniversite senatosunun hangi üyelerden oluştuğunu gösteren belge ile 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun, dava konusu maddelerinin iptali için Mahkememize başvurulmasına ilişkin olarak Rektörlüğe yetki veren ve Senato üyelerinin imzalarını taşıyan kararın onanlı örneğinin dosyada bulunmadığı görülmüştür.

Davacıya, 44 sayılı Yasanın 26 ncı maddesi uyarınca verilecek bir önel içinde, bu eksikliklerin tamamlanması için esasın incelenmesine girilmeden dosyanın geri çevrilmesi gerekirdi.

B) Esasın incelenmesinde:

Çoğunluk kararında; 1750 sayılı yasanın, Yüksek Öğretim Kurulunun kuruluş ve işleyişini gösteren 5 inci maddesinin iptal edilmiş olmasına dayanılarak gerek 6 inci maddesinde, gerek diğer maddelerinde bu Kuruma ilişkin kuralların da üniversiteler yönünden 44 sayılı Yasanın 28 inci maddesi işletilerek iptalleri yoluna gidilmiştir.

Oysa, gerekçesinde de açıklandığı üzere 28. madde, "iptal davası açılması veya itiraz yoluyla yapılan müracaat, bir Kanunun belirli madde ve hükümlerini hedef tutuyorsa, bazı hallerde bu

Esas Sayısı:1973/35
Karar Sayısı:1975/25

madde ve hükümlerin iptali ne ilçesinde aynı Kanunun müracaatta istihdam edilmeyen diğer bu madde veya hükümlerinin, gayrikabili tatbik hale gelebileceği ve bu gibi maddelerin uygulanması hukuk düzeninde keşmekeş doğurabileceği" düşünülerek bu sakıncaları önlemek ereğiyle düzenlenmiştir.

O halde, 28 inci maddenin,

1 - Yalnız müracatta istihdaf edilmeyen maddeler hakkında işletilmesi, müracaat edilenlerin anayasal denetime tabi tutulması,

2 - O madde veya hükümlerin uygulanamaz hale gelmiş bulunması gerekmektedir.

İtiraz konusu olayda ise 1750 sayılı Kanunun (yok) ün varlığına ilişkin 4 üncü maddesinin iptali istemi Anayasa Mahkemesince red edildiğinden bu Kuruluş ortadan kalkmamış ve üniversiteler dışında da olsa uygulanma olanağını yitirmemiş bulunduğu için müracaatta bu Kurula ilişkin olarak ileri sürülen iptal sebepleri varitmidir, değildir birer birer ele alınıp Anayasaya uygunluk denetimine tabi tutulması gerekirdi.

Bu nedenlerle çoğunluk kararının 28 inci maddenin uygulanmasına ilişkin kesimlerine karşıyım.

Üye

Kemal Berkem

KARŞIOY YAZISI

1973/38 Esas ve 23 karar sayılı karşıoy yazısında açıkladığım nedenlerle, çoğunluğun 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 70. maddesinin A bendinin iptaline yer olmadığına ilişkin kararına katılmıyorum.

Üye

Ziya Önel

KARŞIOY YAZISI

Bu davada çoğunluğun görüşüne katılmadığım 70. madde ile ilgili karşıoy yazısı, 25/2/1975 günlü, Esas: 1973/37, Karar: 1975/22 simli kararda açıklandığından burada yinelenmesine yer kalmamaktadır.

Üye
Lütfi Ömerbaş

KARŞIOY YAZISI

20/6/1973 günlü, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun kimi maddelerinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülerek İstanbul Üniversitesince açılmış bulunan davaya ilişkin esas 1973/35, Karar: 1975/25 sayılı mahkememiz kararının çoğunluk görüşüne katılmadığım 70 inci maddesi ile ilgili karşıoy gerekçem, Ankara Üniversitesince aynı kanunun bir kısım maddelerinin iptali isteğiyle açılmış davanın esas 1973/37, Karar: 1975/22 sayılı karar için yazdığım karşıoy yazısının 3 üncü maddesindeki gibidir.

Üye
Hasan Gürsel

KARŞIOY YAZISI

1750 sayılı Kanunun 69. maddesi Mahkememizin 25/2/1975 gün ve Esas; 1973/37, Karar: 1975/22 ve aynı gün Esas: 1973/38, Karar: 1975/23 sayılı kararları ile iptal edilmiştir. Bu durumda 70. maddenin uygulama yeri kalmamıştır. 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrası gereğince iptali gerekeceği düşüncesi ile çoğunluk kararına karşıyım.

Üye
Ahmet Salih Çebi

KARŞIOY YAZISI

Üniversiteler Kanununun 70. maddesinin a bendi ile ilgili karşıoy gerekçem, CHP. since aynı Kanunun bir kısım maddelerinin iptali isteği ile açılmış davanın Esas: 1973/38, Karar: 1975/23 sayılı kararında yazdığım karşıoy yazısındaki gerekçe gibidir.

Üye
Adil Esmer

KARŞIOY YAZISI

1- 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 70. maddesi açısından: a) 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 69. maddesinin ikinci fıkrası, yani (Ânayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden her hangi birisinin, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak Ânayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadiyle kullanılması; hallerinde Bakanlar Kurulu ilgili üniversitenin veya bu üniversiteye bağlı kuruluş ve kurumların veya bir üniversiteye bağlı olmayan fakültenin idaresine belli bir süre el koyabilir. El koyma kararı Resmi Gazete'de yayımlanır. Yayımlanmayı müteakip 48 saat içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısının onamına sunulur. El koyma süresi 2 ayı geçemez.) kuralı Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmiş ve iptaline karar verilmiş, aynı maddenin son fıkrası da 44 sayılı Kanunun 28. maddesi uyarınca iptal olunmuştur. Bundan başka 69. maddenin birinci fıkrası da 25/2/1975 günlü, E. 1973/38, K. 1975/ 23 sayılı kararla iptal edilmiş ve bu maddenin bütünüyle iptaline karar verilmiş bulunmaktadır. Kanunun 69. maddesi, bütünüyle iptal edilince el koyma halinde Bakanlar Kurulunun yetkilerini düzenleyen 70. maddesinin de uygulanma olanağı kalmamış demektir. Çünkü, 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin 2. fıkrasında "ancak, eğer müracaat kanun veya içtüzüğün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhinde yapılmış olup da, bu belirli madde veya hükümlerin iptali kanun veya içtüzüğün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, Anayasa Mahkemesi, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla, kanun veya içtüzüğün bahis konusu diğer hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir" denilmektedir,

El koymayı düzenleyen kural iptal edilince, el koyma halinden ve bu hal içindeki yetkilerden sözedilemez. O halde 69. maddenin iptali karşısında 70. maddenin uygulanma yerinin kalmadığı açıktır. Şu yönüde açıklamak gerekirken kanunun 28. maddesinde "iptaline karar verebilir" sözcüğü ve buyruğu, Anayasa Mahkemesinin takdirine göre değil, maddede öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde iptaline karar verilir biçiminde anlaşılmaya elverişlidir.

Bu nedenlerle 70. maddenin, 28. maddenin ikinci fıkrası uyarınca iptaline yer olmadığı yolundaki çokluk görüşüne karşıyım.

b) Kanunun 70. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, "yönetim görevlerine son verilenlerin yerlerine yenilerini seçmek" yetkisini Bakanlar Kuruluna tanımaktadır.

Anayasanın değişik 120. maddesinin dördüncü fıkrasında "üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılamazlar. Son fıkra hükümleri saklıdır" ve ikinci fıkrasında da "üniversite özerkliği, bu maddede belirtilen hükümler içinde uygulanır" ilkeleri yer almaktadır. Görülüyorki Anayasa el koyma halinde görevden uzaklaştırmayı istisna olarak kabul etmiş ve fakat yerine yenilerini getirme yetkisini Bakanlar Kuruluna tanımamıştır.

Bu karşıoy yazısının 3. paragrafında belirtilen hususlar bu kısımda da geçerlidir.

Bu nedenlerle bu bölüme yönelen iptal isteminin reddine dair olan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

c) 70. maddenin 1. fıkrasının (c) bendi "Üniversitede ve bağlı kuruluşlarda görevli kişilerden gerekli görülenleri, kovuşturma sonuçlanıncaya kadar veya kovuşturma sonucunun gerekli kıldığı

Esas Sayısı:1973/35
Karar Sayısı:1975/25

hallerde kesin sonuç alınıncaya kadar görevlerinden uzaklaştırmak" yetkisini Bakanlar Kuruluna vermektedir.

Anayasanın 120. maddesinin üçüncü fıkrası, üniversite öğretim üye ve yardımcılarının üniversite dışı makamlarca görevlerinden uzaklaştırılamıyacağı ilkesine bir ayrıcalık getirmiş, el koyma halinde bu ilkeye uymayan işlemlerde bulunma olanağını Bakanlar Kuruluna tanımıştır.

Sözü edilen (c) bendi, hiç bir sınırlama ve niteleme getirmeksizin "gerekli görülenlerin" görevlerinden uzaklaştırılacağı yolunda bir yetkiyi Bakanlar Kuruluna vermektedir. El koyma kararı verildiği zaman, Bakanlar Kurulu, el koymayı gerektiren olaylarla uzaktan yakından ilgisi ve ilişkisi olmayan öğretim üye ve yardımcılarını da bu kuralı uygulamak suretiyle görevlerinden uzaklaştırabilecektir. Bu türlü sınırsız bir yetkinin siyasî bir organa tanınması, bilimsel araştırmayı ve yayında bulunmayı kökünden zedeler ve tahrip eder. Bundan dolayı Üniversitelerin normal çalışma düzeni içinde bulunduğu zamanlarda dahi bu hüküm, öğretim üye ve yardımcılarını manevî baskı altında tutacak, eğitim, araştırma ve öğretim görevini bir yana iterek siyasî iktidarlara kendisini şirin gösterme çabalarına itecek niteliktedir.

Bu nedenlerle bu bent hükmünü Anayasa'ya uygun bularak davayı reddeden çokluk görüşüne karşıyım.

Üye

Ahmet H.
Boyacıoğlu